

Ekoloģiski jutīgo teritoriju iedzīvotāju apmierinātība ar dzīves kvalitāti un tās nozīme saistībā ar ilgtspējīgas ekosistēmu pakalpojumu stratēģijas īstenošanu Latvijā

Žanna Martinsone, Mārīte Ārija Baķe

Rīgas Stradiņa universitāte, aģentūra "Darba drošības un vides veselības institūts", Latvija

Ievads. Latvijas ekoloģiski jutīgo teritoriju iedzīvotāju apmierinātībai ar dzīves kvalitāti ir nozīmīga loma ilgtspējīgas ekosistēmu pakalpojumu (dabas resursu, tostarp gaisa, ūdens, ainavu) stratēģijas īstenošanā, jo dzīves kvalitātes uzlabošanas jautājumi (mājokļa labiekārtošana, veselības uzlabošana, ekonomisko problēmu risināšana u. c.) iedzīvotājiem ir primāri, kas varētu kavēt līdzdarboties viedo vides tehnoloģiju un ilgtspējīgas ekosistēmu pakalpojumu nodrošināšanas koncepciju izstrādē, ieviešanā un īstenošanā.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Projekta mērķis – noskaidrot dzīves vides kvalitāti apdraudošo faktoru un to nozīmi vides (ekosistēmu) pakalpojumu sniegšanā, kā arī to potenciālu viedās specializācijas un ekosistēmu pakalpojumu stratēģijas īstenošanai izvēlētajās modelteritorijās Latgalē, Vidzemē un Kurzemē. Aptaujas veiktas Augšdaugavas aizsargājamo ainavu apvidū (AAA) (n = 58), Augšzemes AAA (n = 49), Rāznas nacionālajā parkā (NP) (n = 50), Vestienas AAA (n = 41) un Slīteres NP (n = 50). Apmierinātība ar dzīves kvalitāti tika analizēta pēc autoru *Endicott, Nee, Harrison* un *Blumenthal* 1993. gadā publicētās metodes.

Rezultāti. Kopumā respondenti apmierinātību ar dzīves kvalitāti visos jautājumos ir novērtējuši labi, bet ar vērtējumu "slikti" un "ļoti slikti" tiek novērtēta apmierinātība ar ekonomisko stāvokli (26,6% jeb katrs ceturtais aptaujātais), spēju strādāt un atpūsties (12,9% jeb katrs astotais respondents), ar fizisko veselību (14,9% jeb katrs septītais aptaujātais), ar dzīves un mājokļa stāvokli (12,5% jeb katrs astotais respondents), ar darbu (12,9% jeb katrs astotais aptaujātais). Apmierinātība ar dzīves kvalitāti kopumā (%), kur 100% – pilnībā apmierināts ar dzīves kvalitāti, ņemot vērā visus dzīves kvalitātes aspektus) visās teritorijās kopā norāda, ka vidējā dzīves kvalitāte visās teritorijās kopā atbilst 65,4% (Augšzemes AAA respondentiem ir visaugstākais vidējās apmierinātības līmenis – 70,8%, bet viszemākais vidējais apmierinātības līmenis ir Rāznas NP aptaujātajiem – 62,2%). Apmierinātību ar dzīves kvalitāti visizteiktāk ietekmē respondentu izglītības līmenis, ienākumu līmenis un mājsaimniecības lielums. Mājsaimniecības lielums nodrošina ne tikai ienākumus, bet arī ir iztikas avots, kas ļauj ietaupīt, jo ir sava pārtika, jo aptaujas dalībniekiem, kas dzīvo dzīvokļos, ir zemāks apmierinātības līmenis ar dzīves kvalitāti nekā respondentiem, kuriem ir kaut neliela mājsaimniecība (piemēram, mazdārziņš). Apmierinātība ar dzīves kvalitāti visu aptaujāto teritoriju respondentiem kopumā ir 65%, kas vērtējams kā vidējs, un to ietekmē respondentu izglītība, ienākumu līmenis un mājsaimniecības lielums.

Secinājumi. Ņemot vērā apmierinātību ar dzīves kvalitāti, aptuveni 30% respondentu galvenās prioritātes varētu būt ekonomiskās situācijas uzlabošana, darbs, mājokļa remonts un labiekārtošana, fiziskā veselības stāvokļa uzlabošana, nevis vides aizsardzības un ilgtspējīgas vides resursu izmantošanas jautājumi, kā arī viedo tehnoloģiju ieviešanas jautājumi. Tādējādi aptuveni 30% vai vairāk respondentu (riska populācija) varētu nebūt gatavi pieņemt un veikt jebkādas izmaiņas, kas saistītas ar viedo vides tehnoloģiju un ekosistēmu pakalpojumu ilgtspējīgas izmantošanas stratēģiju īstenošanu. Turklāt jāreķinās, ka daļa iedzīvotāju ir pakļāvušies bezcerībai un motivācijas trūkumam kaut ko mainīt nākotnē. Tāpēc sagatavotajos informatīvajos materiālos un semināros ir jāiekļauj praktiski padomi, kas neprasa lielus finansiālus ieguldījumus. Jāpievērš uzmanība arī respondentu motivējošiem apstākļiem vides saudzēšanas jomā (cilvēku labsajūtai un veselībai patlaban un nākotnē viņu bērnu bērniem).

VPP "Tautsaimniecības transformācija, gudra izaugsme, pārvaldība un tiesiskais ietvars valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai – jaunas pieejas ilgtspējīgas zināšanu sabiedrības veidošanai" (EKOSOC_LV) 5.2.9. projekts "Sociālās apziņas izmaiņu ietekme uz ekosistēmas pakalpojumu ilgtspējīgu nodrošinājumu".